

مقایسه عملکرد اقتصادی دولت‌ها در دوره پس از جنگ تحمیلی

تاریخ انتشار: فروردین ماه ۱۳۹۶	دفتر: معاونت پژوهشی، دفتر آمار و پایش اقتصادی	شناسنامه گزارش:
ناظران علمی: -	تهیه و تدوین: رضا قبادزاده	

چکیده:

اهم یافته‌های این گزارش به شرح زیر است:

- میزان برخورداری کشور از منابع ارزی در دولت‌های نهم و دهم با اختلافی معنی‌دار، بیشتر از سایر دولت‌ها بوده است. در دولت یازدهم، علاوه بر کاهش قابل توجه درآمدهای ارزی در مقایسه با دولت‌های نهم و دهم، امکان دسترسی به این درآمدها نیز، به دلیل تداوم تحریم‌ها در سال‌های ابتدایی، محدود بوده و این دولت از نظر منابع ارزی قابل دسترس، در شرایط مناسبی قرار نداشته است.
- بررسی میانگین نرخ تورم در دولت‌های پس از جنگ تحمیلی نشان می‌دهد که عملکرد دولت یازدهم با در نظر گرفتن وضعیت نرخ تورم در زمان شروع به کار دولت، بی‌نظیر بوده است. کاهش چشمگیر نرخ تورم و بازگشت آرامش و ثبات به بازارها را می‌توان به عنوان یکی از مهم‌ترین دستاوردهای دولت یازدهم قلمداد کرد.
- علی‌رغم برخورداری از درآمدهای سرشار نفتی، پایین‌ترین متوسط نرخ رشد اقتصادی در دولت دهم ثبت شده است.
- با وجود شرایط رکود تورمی در زمان آغاز به کار دولت یازدهم متوسط رشد اقتصادی در این دولت به ۴,۲ درصد رسیده است.

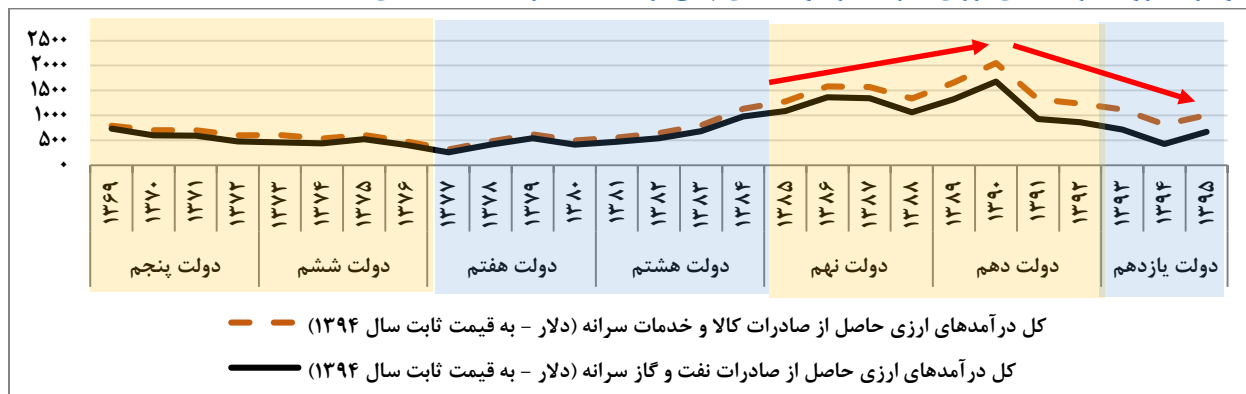

- بررسی همزمان رشد اقتصادی و تورم در دولت‌های پس از جنگ بیانگر آن است که دولت هشتم و یازدهم بهترین عملکرد را در این زمینه داشته‌اند. با در نظر گرفتن شرایط آغاز به کار دولت‌ها، عملکرد دولت یازدهم در دستیابی همزمان به متوسط رشد اقتصادی ۴,۲ درصدی و متوسط نرخ تورم ۱۴,۳ درصدی، در مقایسه با دولت‌های پس از جنگ، بی‌سابقه بوده است.
- در میان دولت‌های پس از جنگ، دولت یازدهم با متوسط ۶۸۷ هزار شغل در هر سال در رتبه دوم قرار گرفته است. در این دوره و به طور خاص از نیمه دوم سال ۱۳۹۳، اشتغال در هر فصل نسبت به فصل مشابه سال قبل به طور مستمر در حال افزایش بوده است. این پایداری در رشد اشتغال طی ده سال اخیر بی‌سابقه بوده است.
- ثبت نرخ بیکاری ۱۱,۷ درصدی در دولت یازدهم علی‌رغم عملکرد قابل قبول اقتصاد کشور در ایجاد اشتغال طی این دوره است. علت این پدیده، افزایش قابل ملاحظه جمعیت فعال و نرخ مشارکت در دولت یازدهم است.
- بررسی میانگین شاخص فلاکت در دولت‌های پس از جنگ بیانگر آن است که دولت یازدهم بهترین عملکرد را در این زمینه داشته است.

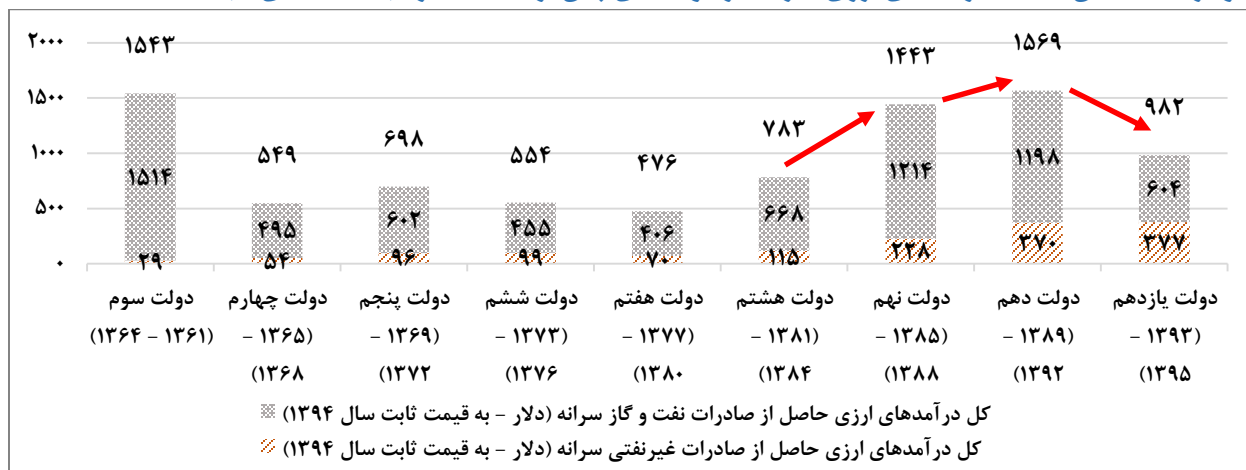
۱- برخورداری از منابع ارزی:

نمودار ۱: روند درآمدهای ارزی سرانه در دولت‌های پس از جنگ (دلار - به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۴)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.و محاسبات مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.

نمودار ۲: میانگین سالانه درآمدهای ارزی سرانه در دولت‌های پس از جنگ (دلار - به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۴)

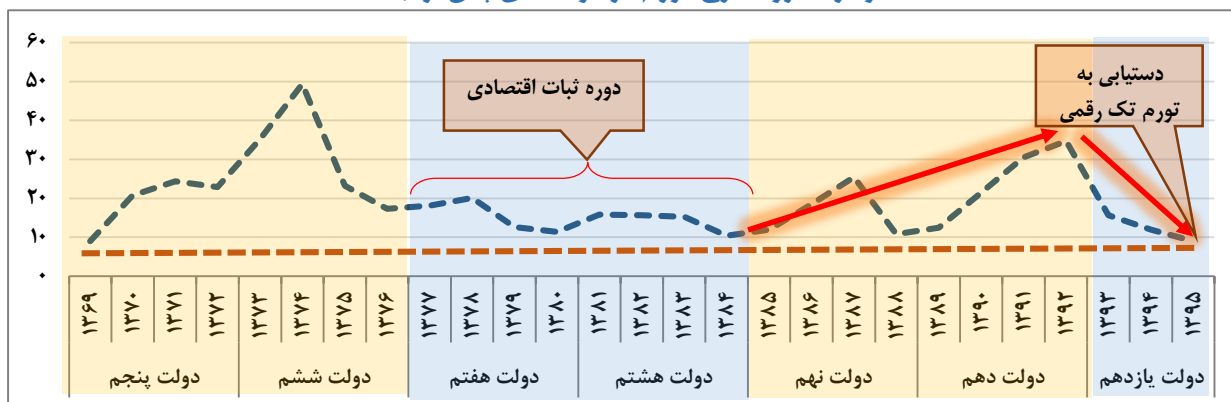
منبع: بانک مرکزی ج.ا.و محاسبات مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.

- میزان برخورداری کشور از منابع ارزی در دولت‌های نهم و دهم با اختلافی معنی‌دار، بیشتر از سایر دولت‌ها بوده است.
- میزان برخورداری کشور از منابع ارزی در دولت‌های نهم و دهم با اختلافی معنی‌دار، بیشتر از سایر دولت‌ها بوده است. در دولت یازدهم، علاوه بر کاهش قابل توجه درآمدهای ارزی در مقایسه با دولت‌های نهم و دهم، امکان دسترسی به این درآمدها نیز، به دلیل تداوم تحریم‌ها در سال‌های ابتدایی، محدود بوده و این دولت از نظر منابع ارزی قابل دسترس، در شرایط مناسبی قرار نداشته است.

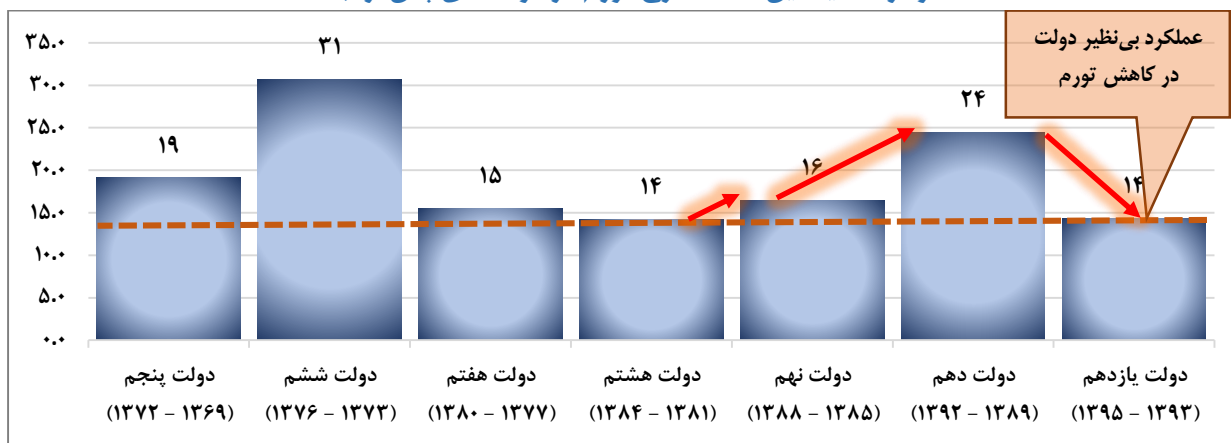
۲- نرخ تورم:

نمودار ۳: روند نرخ تورم در دولت‌های پس از جنگ

منبع: بانک مرکزی ج.ا.

نمودار ۴: میانگین سالانه نرخ تورم در دولت‌های پس از جنگ

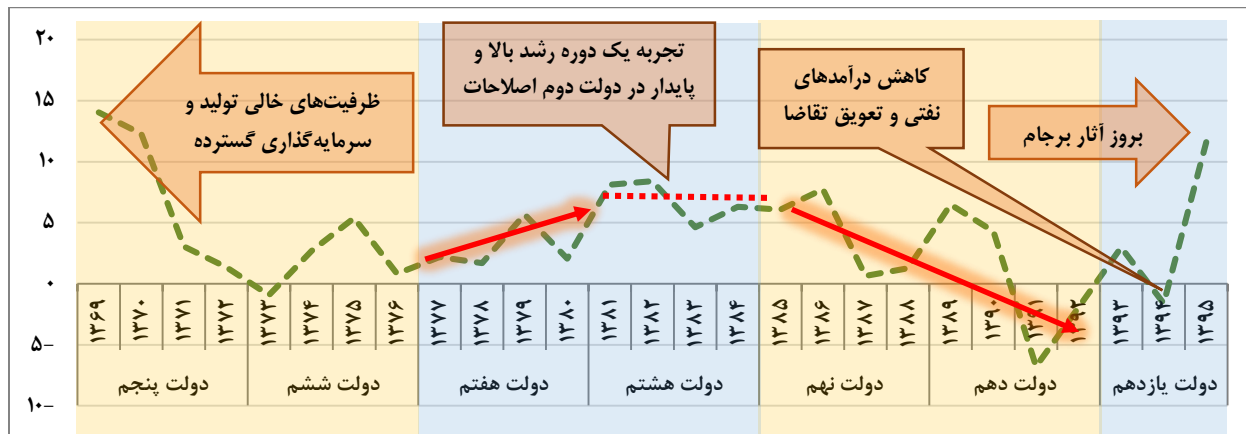
منبع: بانک مرکزی ج.ا.

- بررسی متوسط نرخ تورم در دولت‌های پس از جنگ تحمیلی نشان می‌دهد که عملکرد دولت یازدهم با در نظر گرفتن وضعیت نرخ تورم در زمان شروع به کار دولت، بی نظیر بوده است. بررسی متوسط نرخ تورم در دولت‌های پس از جنگ نشان می‌دهد که در دولت هشتم و یازدهم با متوسط نرخ تورم ۱۴ درصدی بهترین عملکرد در این زمینه ثبت شده است. نکته‌ای که نباید مورد غفلت قرار بگیرد این است که در زمان شروع به کار دولت هشتم تورم خیلی حاد نبود و همین عامل باعث شده است که دولت هشتم جهت دستیابی به تورم ۱۴ درصدی کار سختی در پیش نداشته باشد. این در حالی است که در زمان شروع به کار دولت یازدهم، نرخ تورم بیش از ۴۰ درصد بود و تورم نقطه‌به‌نقطه به تازگی از قله‌ی ۴۵ درصد عبور کرده بود. از این رو، مهار تورم و بازگرداندن ثبات به اقتصاد کشور در اولویت اهداف دولت قرار گرفت.
- کاهش چشمگیر نرخ تورم و بازگشت آرامش و ثبات به بازارها و جلوگیری از شکل‌گیری حباب بازار دارایی‌ها را می‌توان به عنوان یکی از مهم‌ترین دستاوردهای دولت یازدهم قلمداد کرد.

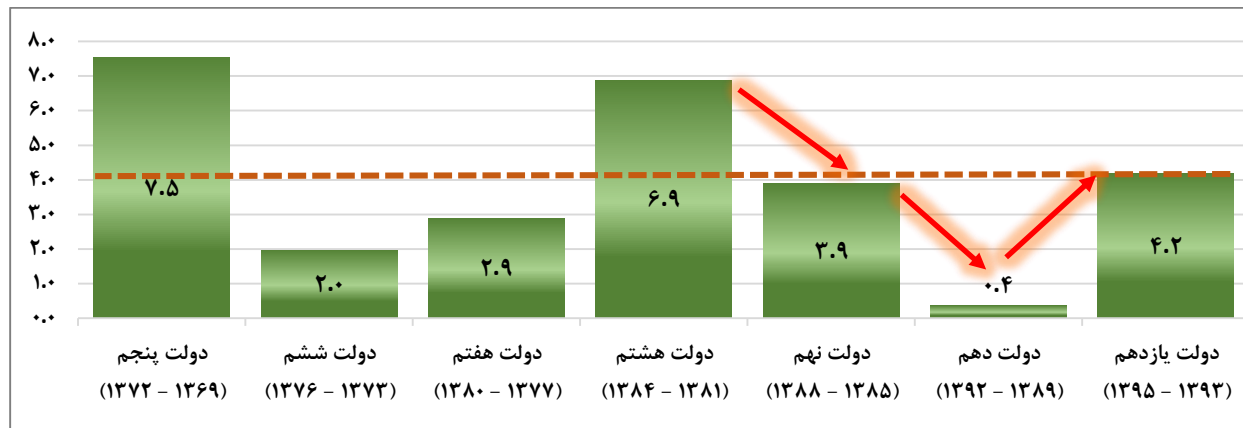
۳- نرخ رشد اقتصادی:

نمودار ۵: نرخ رشد اقتصادی در دولت‌های پس از جنگ

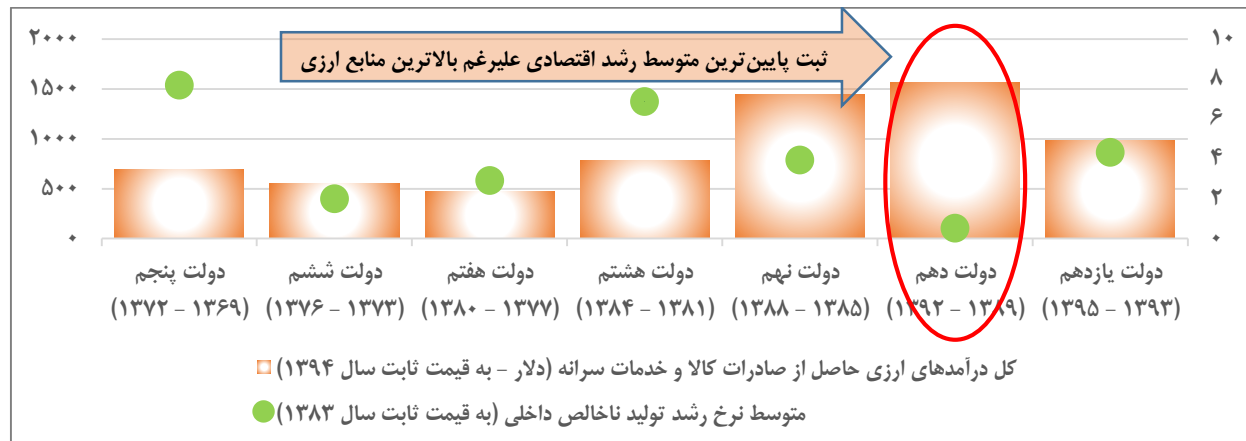
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

نمودار ۶: متوسط سالانه نرخ رشد اقتصادی در دولت‌های پس از جنگ

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

نمودار ۷: متوسط نرخ رشد اقتصادی و درآمدهای ارزی سرانه در دولت‌های پس از جنگ

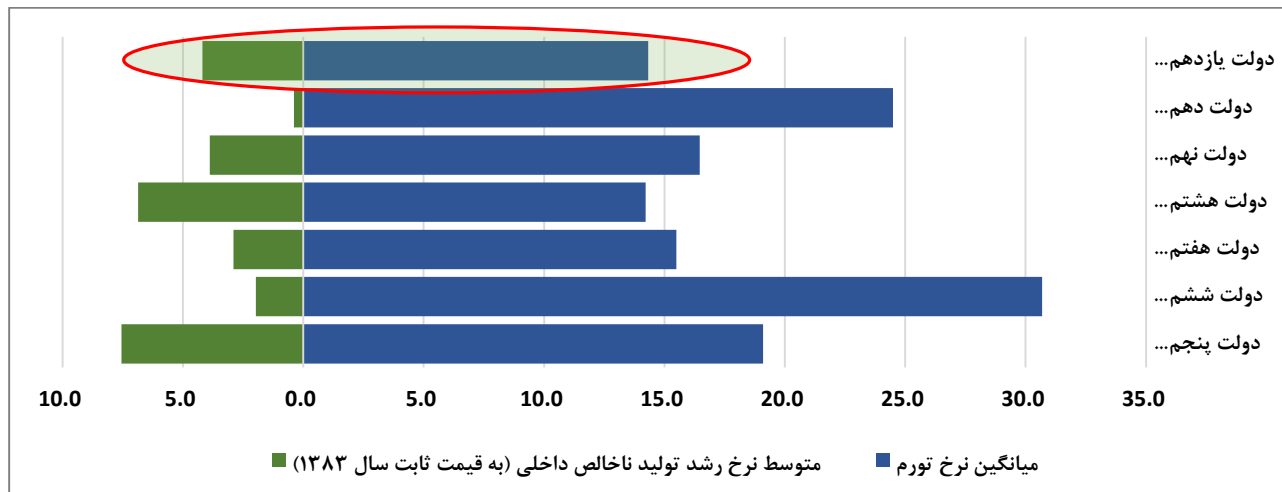

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا. و محاسبات مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.

- دولت پنجم با متوسط رشد اقتصادی ۷,۵ درصدی، بهترین عملکرد را در زمینه رشد اقتصادی داشته است. بهره‌برداری از ظرفیت‌های خالی در شرایط پس از جنگ و سرمایه‌گذاری‌های عظیم در زیرساخت‌ها و طرح‌های عمرانی که تا حدودی با بهره‌گیری از منابع خارجی ممکن شد، مهم‌ترین عوامل دستیابی به سطوح بالای رشد اقتصادی در دولت پنجم بود.
- پس از دولت پنجم، اقتصاد ایران در دولت هشتم (دولت دوم اصلاحات) بهترین عملکرد خود طی سال‌های پس از جنگ را از نظر رشد اقتصادی تجربه کرد. این رشد باثبات و بالا، حاصل انجام اصلاحات اقتصادی و اتخاذ سیاست‌های مناسب مالی، پولی و ارزی و همچنین شرایط باثباتی بود که در دولت اول اصلاحات ایجاد شده بود.
- علی‌رغم برخورداری از درآمدهای سرشار نفتی، پایین‌ترین متوسط نرخ رشد اقتصادی در دولت دهم ثبت شده است. در دولت دهم، به دلایلی همچون اجرای ناقص قانون هدفمندی یارانه‌ها و جهش یک‌باره هزینه‌های تولید، تحریم‌های تجاری و نوسانات نرخ ارز، بخش قابل‌تجارت اقتصاد به شدت آسیب دید، به طوری که در پایان این دوره، بسیاری از واحدهای صنعتی پایین‌تر از ظرفیت خود تولید می‌کردند و یا به حالت نیمه‌تعطیل درآمده بودند. همین موضوع باعث شد که رشد اقتصادی کشور در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ منفی شود.
- با وجود شرایط رکود تورمی در زمان آغاز به کار دولت یازدهم متوسط رشد اقتصادی در سال‌های این دولت به ۴,۲ درصد رسیده است. دولت یازدهم در شرایطی شروع به فعالیت کرد که اقتصاد ایران به دلیل بی‌انضباطی‌ها و ناکارآمدی‌های سال‌های پیش، در کنار تحریم‌های گسترده‌ی بین‌المللی، در وضعیت رکود تورمی شدید قرار داشت. این دولت تلاش کرد تا با ایجاد ثبات و کاهش نااطمینانی‌ها، فعال‌سازی ظرفیت‌های خالی اقتصاد، تنش‌زدایی و تعامل سازنده با دنیا و رفع تحریم‌های اقتصادی، در جهت خروج از رکود و دستیابی به رونق اقتصادی گام بردارد و به متوسط رشد اقتصادی ۴,۲ درصدی دست یابد.

نمودار ۸: متوسط نرخ رشد اقتصادی و میانگین تورم در دولت‌های پس از جنگ

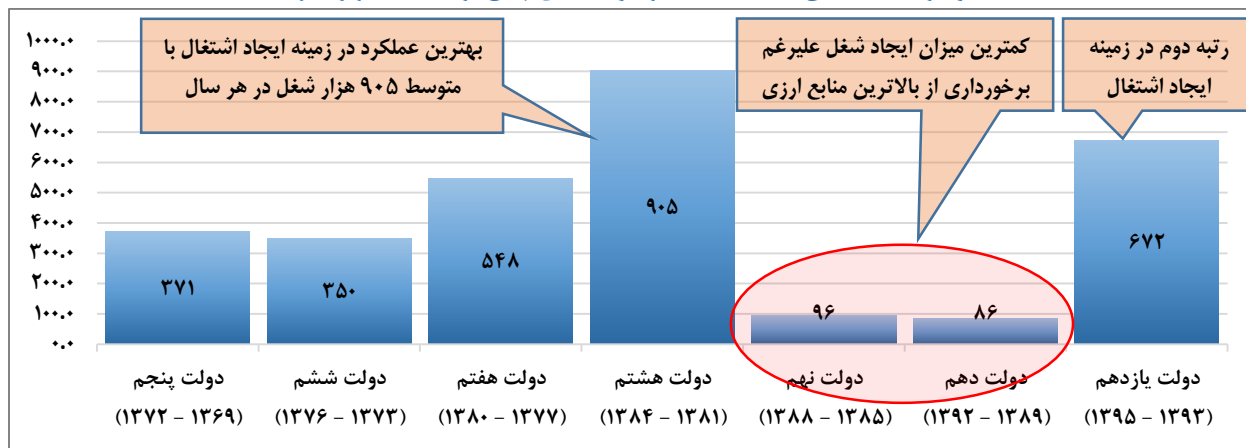
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

افزایش نرخ رشد اقتصادی و خروج از رکود همزمان با دستیابی به کمترین میزان تورم، یکی از مهمترین دستاوردهای دولت یازدهم است. بررسی همزمان عملکرد رشد اقتصادی و تورم دولت‌های پس از جنگ تحمیلی بیانگر این موضوع است که دولت هشتم و یازدهم بهترین عملکرد را در این زمینه داشته است. با در نظر گرفتن شرایط آغاز به کار دو دولت، عملکرد دولت یازدهم بی نظیر بوده است.

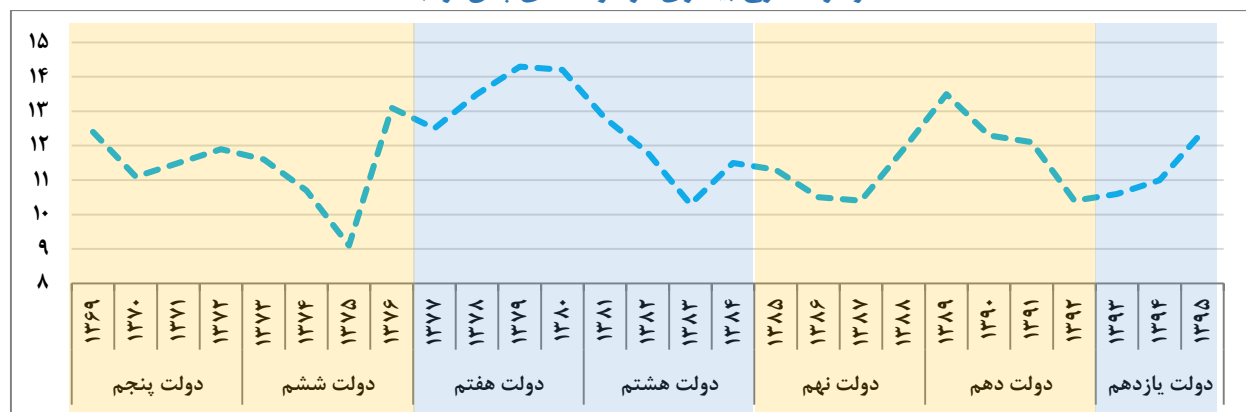
۴- بازار کار:

نمودار ۹: میانگین ایجاد شغل در دولت‌های پس از جنگ (هزار نفر)^۱

منبع: مرکز آمار ایران و برآوردهای دفتر مطالعات کلان سازمان مدیریت و برنامه ریزی.

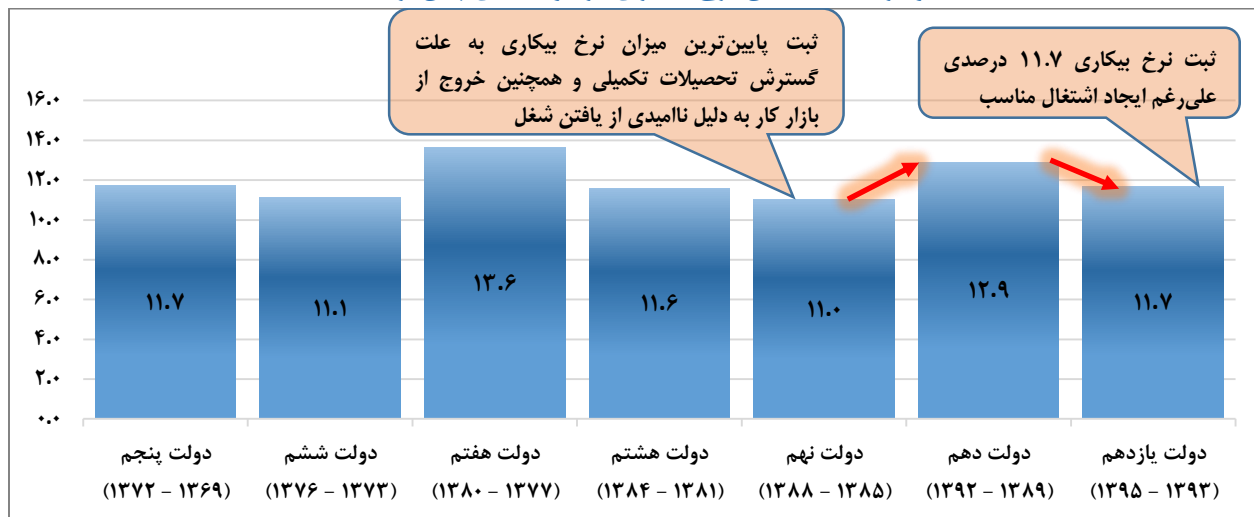
نمودار ۹: نرخ بیکاری در دولت‌های پس از جنگ

منبع: مرکز آمار ایران و برآوردهای دفتر مطالعات کلان سازمان مدیریت و برنامه ریزی.

^۱ به دلیل تغییر نمونه‌های پایه طرح آمارگیری از نیروی کار در سال ۱۳۹۲ و نوسانات غیرمعمول در تعداد شاغلان فصول مختلف این سال، متوسط شغل ایجاد شده در دولت یازدهم با استفاده از داده‌های فصلی طرح نیروی کار مرکز آمار ایران محاسبه شده است. بدین صورت که از نیمه دوم سال ۱۳۹۳ تا انتهای سال ۱۳۹۵، اشتغال هر فصل نسبت به فصل مشابه محاسبه شده و در نهایت میانگین اشتغال ایجاد شده طی فصول دوره مذکور، به عنوان متوسط شغل ایجاد شده در دولت یازدهم در نظر گرفته شده است.

نمودار ۱۰: میانگین نرخ بیکاری در دولت‌های پس از جنگ

منبع: مرکز آمار و برآوردهای دفتر مطالعات کلان سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی.

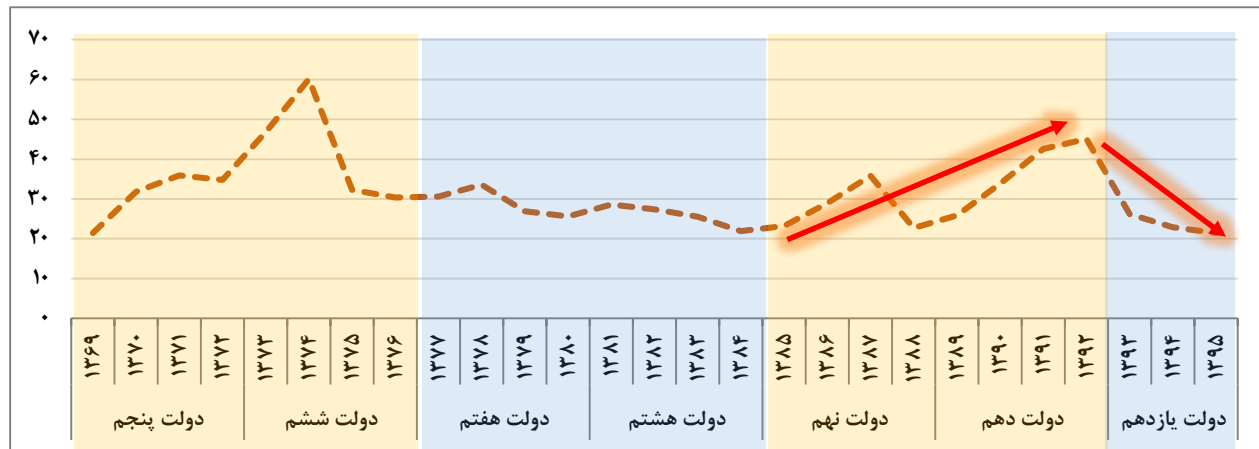
- بررسی میزان شغل ایجاد شده در دولت‌های پس از جنگ نشان می‌دهد که دولت هشتم (دولت دوم اصلاحات) با ایجاد متوسط ۹۰۵ هزار شغل در هر سال، بهترین عملکرد را در این زمینه داشته است. این عملکرد مناسب در بستری از شرایط با ثبات اقتصادی اتفاق افتاد که در دولت اول اصلاحات ایجاد شده بود.
- در دولت‌های نهم و دهم، علی‌رغم برخورداری از بیشترین منابع ارزی، بدترین عملکرد در زمینه ایجاد شغل در سال‌های پس از جنگ ثبت شده است.
- در میان دولت‌های پس از جنگ، دولت یازدهم با متوسط ۶۸۷ هزار شغل در هر سال در رتبه دوم قرار گرفته است. در این دوره و به طور خاص از نیمه دوم سال ۱۳۹۳، اشتغال در هر فصل نسبت به فصل مشابه سال قبل به طور مستمر در حال افزایش بوده است. این پایداری در رشد اشتغال طی ده سال اخیر بی‌سابقه بوده است.
- میانگین نرخ بیکاری طی هیچ یک از دولت‌های پس از جنگ تک رقمی نشده است. متوسط نرخ بیکاری در دولت هفتم در بالاترین سطح و در دولت نهم در پایین‌ترین سطح خود قرار داشته است. کاهش نرخ بیکاری در دولت نهم نه به دلیل افزایش تعداد شاغلان که به دلیل گسترش سریع دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و خروج موقتی جوانان از بازار کار و ادامه تحصیل در دانشگاه‌ها به امید پیدا کردن شغل بهتر در آینده و همچنین ناامیدی بخشی از افراد جویای کار از یافتن شغل و در نتیجه خروج از بازار کار بوده است.
- ثبت نرخ بیکاری ۱۱،۷ درصدی در دولت یازدهم علی‌رغم عملکرد قابل قبول اقتصاد کشور در ایجاد اشتغال طی این دوره است. علت این پدیده، افزایش قابل ملاحظه جمعیت فعال و نرخ مشارکت در دولت یازدهم است.

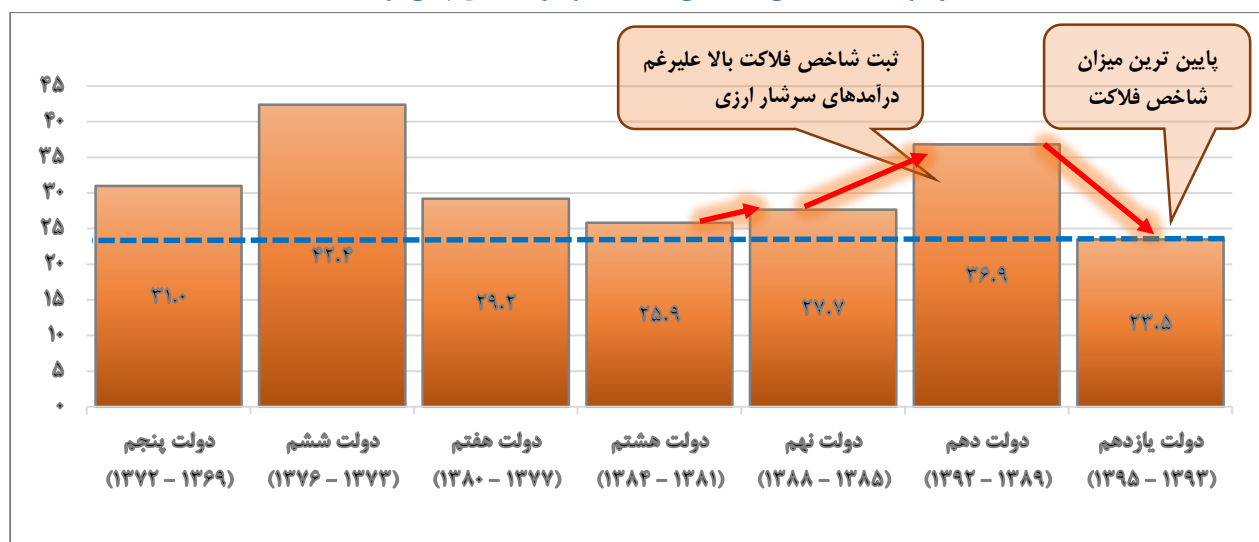
۵- شاخص فلاکت:

نمودار ۱۱: روند شاخص فلاکت در دولت‌های پس از جنگ

منبع: محاسبات مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.

نمودار ۱۲: میانگین شاخص فلاکت در دولت‌های پس از جنگ

منبع: محاسبات مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.

- شاخص فلاکت از مجموع نرخ بیکاری و نرخ تورم موجود در کشور به دست می‌آید و یکی از معیارهای بررسی وضعیت رفاه خانوار است. بررسی میانگین شاخص فلاکت در دولت‌های پس از جنگ بیانگر آن است که دولت یازدهم بهترین عملکرد را در این زمینه داشته است.
- بالاترین میزان شاخص فلاکت به ترتیب در دوران دولت‌های ششم و دهم به ثبت رسیده است. نکته قابل ذکر آن است که در زمان دولت ششم اقتصاد ایران با کاهش درآمدهای ارزی مواجه بوده در حالی که دولت دهم بیشترین میزان درآمدهای ارزی را در اختیار داشته است.